

Indirekta val till Kyrkomöte och stiftsfullmäktige

Kyrkosyn måste vara grundläggande (eklesiologi)

Den kyrkosyn som beskrivs i Lagen om Svenska kyrkan innebär att Svenska kyrkan är

- ❖ ett evangelisk-lutherskt trossamfund som framträder som församlingar och stift,
- ❖ att församlingen är den lokala enheten som har den grundläggande uppgiften att fira gudstjänst, bedriva undervisning och utöva diakoni och mission
- ❖ att stiftet med sin biskop är den regionala enheten som har den grundläggande uppgiften att främja och ha tillsyn över församlinglivet (dvs. Svenska kyrkan är episkopal)
- ❖ att den är en öppen folkkyrka som bedriver sin verksamhet i samverkan mellan en demokratisk organisation och kyrkans ämbete (det som brukar kallas "den dubbla ansvarslinjen")

Eftersom Svenska kyrkan har en bestämd lära finns det en gräns för demokratin i kyrkan. Ett beslut som står i strid med kyrkans lära kan inte fattas av exempelvis ett kyrkoråd eller kyrkomötet!

"Kyrkans ämbete" (eller "vigningstjänsten") finns därför representerad i kyrkoråd, stiftsstyrelse och kyrkostyrelse i form av präster eller biskopar, för att se till att besluten står i överensstämmelse med läran.

Den nationella nivån kan ses som ett stöd till församlingar och stift.

Frimodig kyrka vill kraftfullt betona att församlingen är den grundläggande enheten. Stiftsfullmäktige (och Kyrkomötet) har en stödjande roll. Därför bör valda ledamöter i stiftsfullmäktige och Kyrkomötet ha sin förankring i den gudstjänstfirande församlingen med goda kunskaper om församlinglivet.

Dagens direkta kyrkoval (Kyrkomöte, stiftsfullmäktige)

Dagens direkta val av kyrkomöte och stiftsfullmäktige sker samtidigt som kyrkofullmäktigevalet i september var fjärde år. Man röstar då primärt på de kandidater som någon av de registrerade nomineringsgrupperna satt upp på sin valsedel. Man kan också försöka påverka vilka av kandidaterna som blir valda genom personvalskryss.

I kyrkomötesvalet är stiftens valkretsar. Kyrkomötet består av 251 ledamöter, men endast 225 mandat fördelas som fasta valkretsmandat på stiftens efter antalet kyrkotillhöriga i varje stift. 2 mandat väljs av utlandsförsamlingarna (i ett indirekt val av utlandsförsamlingarnas kyrkoråd), och övriga 24 är så kallade utjämningsmandat.

I stiftsfullmäktigevalet delas stiftet in i ett antal valkretsar, som ska ha minst 5 fasta valkretsmandat var. Stiftsfullmäktigen har olika antal ledamöter i olika stift, från 51 till 91, och en femtedel av mandaten är utjämningsmandat och resten fasta valkretsmandat.

Utjämningsmandat fördelas så att kyrkomötets och stiftsfullmäktiges sammansättning blir så nära proportionellt som möjligt mot nomineringsgruppernas totala röstetal i hela landet.

Med "proportionellt" menas i detta sammanhang den representation som ges av den så kallade jämkade uddatalsmetoden, dvs. den valmetod som används vid de allmänna valen i Sverige. Kyrkovalet regleras i Kyrkoordningen.

Tänk nytt! Indirekta val genom kyrkofullmäktige

Ett nytt sätt att genomföra indirekta val är att låta kyrkofullmäktiges ledamöter välja representanter till stiftsfullmäktige och Kyrkomöte.

I dagens struktur blir det då (det nyvalda) kyrkofullmäktige i pastorat och självständiga församlingar som väljer, och för varje valkrets (stiftsdel resp. stift) måste det finnas valsedlar som nomineringsgrupperna tar fram. Valresultatet i varje valkrets vägs med ett vägningstal som beror på antalet röstberättigade i valkretsen och antalet mandat i fullmäktige, för att uppnå rättvisa. Systemet med utjämningsmandat kan bibehållas, liksom systemet med registrerade nomineringsgrupper.

Principen att församlingarna väljer indirekt är inte helt genomförd, eftersom det inte finns något beslutande organ för de församlingar som ingår i ett pastorat, utan då måste pastoratets kyrkofullmäktige välja. Men det är ju i alla fall den lokala nivån som väljer, indirekt.

Direkta val bibehålles självklart för val av kyrkofullmäktige. Det är församlingens (pastoratets) väljare som på valdagen väljer sitt eget fullmäktige.

Bilaga 1. Vägning av röstetal

Bilaga 2. Tankar om valets organisation och genomförande

(Bilaga 1-2 är formulerade av Hans-Olof Andrén, POSK, och tillstånd har givits att använda och även bearbeta Hans-Olofs text om indirekta val.)

Några fördelar med indirekta val

- ❖ Också grupper som inte har så många ledamöter i varje fullmäktige ändå totalt kan samla ihop tillräckligt med röster för att ta sig in i stiftsfullmäktige och kyrkomöte; proportionaliteten blir ungefär densamma som vid ett direkt val.
- ❖ Deltagandet i valen till stiftsfullmäktige och kyrkomöte kan sägas öka kraftigt, från dagens ca 15-20 % av de röstberättigade medlemmarna till i det närmaste 100% av de röstberättigade kyrkofullmäktigeledamöterna. Detta bör vara positivt för kyrkomötets och stiftsfullmäktiges legitimitet.
- ❖ Svenska kyrkan får dessutom ett sätt att välja kyrkomöte som bättre överensstämmer med valsättet hos andra stora evangeliska kyrkor, vilket naturligtvis har en ekumenisk betydelse.
- ❖ Indirekta valsätt används också vanligen av organisationer i civilsamhället och av fackliga organisationer, vilket bidrar till valets legitimitet.
- ❖ Valkostnaderna sjunker kraftigt.
- ❖ En övergång till indirekta val genom kyrkofullmäktige har den mycket positiva effekten att det blir svårare för politiska eller andra grupper som inte har församlingsförankring att få mandat i kyrkomötet och i stiftsfullmäktige. Idag krävs det ju relativt få röster för att ta mandat i kyrkomöte eller stiftsfullmäktige, eftersom det inte finns någon spärr för att få mandat, det finns ett system med utjämningsmandat och valdeltagandet är relativt lågt.
- ❖ Den viktigaste fördelen är dock att rimligen fler ledamöter av kyrkomötet och stiftsfullmäktige kommer att ha en församlingsförankring och goda kunskaper om och erfarenheter av församlingens liv. Att kyrkomötets ledamöter representerar församlingarna ger också större legitimitet åt beslut i lärofrågor.
- ❖ Det blir tydligt att det är församlingen som är Svenska kyrkans grundläggande enhet. De stödjande nivåerna, stiftsfullmäktige och Kyrkomötet, utses genom val av församlingens (pastoratets) fullmäktige.

Bilaga 1.

Vägning av röster

Grunden för valmetoden är att kyrkofullmäktiges valresultat viktas utifrån hur många kyrkomedlemmar varje fullmäktige representerar. Detta går till på följande sätt: För varje valdistrikt (dvs. pastorat eller självständig församling) beräknas ett vägningstal, genom att dela antalet röstberättigade i valdistriktet med antalet ledamöter i distriktets kyrkofullmäktige. Vid sammanräkningen av röster i valkretsen multipliceras först det antal röster varje nomineringsgrupp fått i respektive distrikt med distriktets vägningstal, och därefter läggs de så vägda rösterna samman till det slutliga röstetalet för nomineringsgruppen i valkretsen. I tabellen nedan visas ett exempel med fem valdistrikt, fyra pastorat och en självständig församling. Distrikten har olika storlek och olika antal ledamöter i kyrkofullmäktige.

Valdistrikt	Antal röstberättigade medlemmar	Antal kyrkofullmäktige	Vägningstal	Röster grupp X	Röster grupp Y	Röster grupp Z	Röster grupp W	Vägda röster X	Vägda röster Y	Vägda röster Z	Vägda röster W
Pastorat A	1254	15	83,60	9	3	3	0	752,40	250,80	250,80	0,00
Pastorat B	3714	15	247,60	8	0	0	7	1980,80	0,00	0,00	1733,20
Pastorat C	8026	25	321,04	13	5	2	5	4173,52	1605,20	642,08	1605,20
Pastorat D	21912	35	626,06	8	16	7	4	5008,46	10016,91	4382,40	2504,23
Församling E	14765	31	476,29	8	9	3	11	3810,32	4286,61	1428,87	5239,19
TOTALT	49671	121		46	33	15	27	15725,50	16159,53	6704,15	11081,82
Andel röster				43%	31%	14%	25%	32%	33%	13%	22%

Varje distrikts vägningstal (kolumn 4) är alltså antalet röstberättigade medlemmar (kolumn 2) dividerat med antalet kyrkofullmäktige (kolumn 3). Varje ledamot i pastorat A representerar således 83,6 kyrkomedlemmar, medan varje ledamot i pastorat D ”röstar för” 626,06 medlemmar. Nomineringsgrupp X fick 9 röster i pastorat A; det vägda röstetalet blir därmed 9 gånger vägningstalet eller 752,40 röster. På samma sätt ger 8 röster på grupp X i pastorat D 5008,46 vägda röster. Totalt fick grupp X 15725,50 vägda röster i de fem distrikten, vilket motsvarar 32% av rösterna. Om man bara skulle lägga samman rösterna i de fem kyrkofullmäktige utan att vikta, skulle grupp X fått hela 43%, eftersom gruppen var starkare i de mindre enheterna än i de stora.

Notera att summan av alla vägda röster är lika med antalet röstberättigade. Genom vägningen kan således alla röstberättigade sägas ha indirekt deltagit i valet genom sina fullmäktigeledamöter. Valresultatet blir mycket korrekt på detta sätt.

Bilaga 2.

Tankar om valets organisation och genomförande

I kyrkoordningen 38 kap. 13–19a §§ finns bestämmelser om valen till stiftsfullmäktige och kyrkomöte. Här finns regler för hur stiftet indelas i valkretsar vid stiftsfullmäktigevalen, och om antalet mandat i varje valkrets. Mandaten i stiftsfullmäktige är dels fasta mandat för varje valkrets (fyra femtedelar), dels utjämningsmandat (en femtedel). Stiftet ska delas i så att varje valkrets får minst fem fasta mandat. Vidare finns bestämmelsen att stiftet är valkretsar vid kyrkomötesvalet. Här är de fasta mandaten 225 och utjämningsmandaten 24, här till kommer två representanter för utlandsförsamlingarna, som redan idag väljs indirekt av kyrkoråden! Det finns också bestämmelser om hur de fasta mandaten i kyrkomötet ska fördelas på stiftet. Alla dessa bestämmelser kan kvarstå om valen skall göras indirekt av kyrkofullmäktige (men de bör flyttas till kapitel 39 som handlar om indirekta val).

Bestämmelserna om registrering av gruppbeteckningar och anmälan av kandidater i 38 kap. 21–31 behöver heller inte nödvändigtvis ändras. Eftersom valet av stiftsfullmäktige inte kan ske förrän i november, och kyrkomötesvalet skulle kunna ske ännu senare, skulle ju tiden för anmälan av kandidater (15 april) kunna senareläggas. Mot detta talar att nomineringsprocessen blir väldigt utdragen, och kommer att krocka med valrörelsen.

Bestämmelserna om valsedlar (32–34 §§) måste justeras. Valsedlar för valen till stiftsfullmäktige och kyrkomötet behöver inte ha särskilda färger eller format; det räcker att alla valsedlar som används i ett kyrkofullmäktige ser lika ut. Den lokala valnämnden kan skriva ut tillräckligt många valsedlar av alla sorter på vanligt A4-papper, att användas av kyrkofullmäktige vid valet. Bestämmelser om bidrag för tryckning av valsedlar till dessa båda val kan tas bort, liksom bestämmelser om deras färg, papper osv. Bestämmelserna i §35 om valsedlars innehåll kan kvarstå. Övriga bestämmelser om direkta val (röstlängder, röstkort, kuvert, röstning, sammanräkning, mm, 36–61 §§) kommer bara att gälla det direkta kyrkofullmäktigevalet.

Det behövs en bestämmelse om när stiftsfullmäktigevalet ska ske, och det är lämpligt att det sker samtidigt i hela stiftet så att inte valresultatet i ett fullmäktige påverkar valet i ett annat. Stiftsstyrelsen bör bestämma när valet ska ske. Det är självfallet det nyvalda kyrkofullmäktige som ska välja, och valet bör hållas en tillräcklig tid efter kyrkofullmäktigevalet, så den slutliga sammanräkningen är helt klar och helst också eventuella överklaganden hunnits behandlas av valprovsnämnden. Valet får förstås inte ske så sent att stiftsfullmäktige inte hinner med de valsammanträden som måste göras innan årsskiftet. Lämplig tid är troligen en kväll i november vid en fastställd tidpunkt. Samma sak gäller valet till kyrkomöte, men tiden kan diskuteras, det finns nog både fördelar och nackdelar med att detta val sker samtidigt som stiftsfullmäktigevalet. Kyrkostyrelsen bör bestämma dag och tid då valet sker i hela landet. Något behov av förhandsröstning finns inte – om någon fullmäktigeledamot är förhindrad finns det ju ersättare.

Valen bör på sedvanligt sätt preliminärt sammanräknas i direkt anslutning till valet och rapporteras in för beräkning av ett preliminärt valresultat. Valsedlarna sänds sedan in till stiftet för slutlig sammanräkning. Detta bör gå betydligt snabbare än vid de direkta valen, eftersom antalet valsedlar är avsevärt mindre. Nya bestämmelser i kyrkoordningen behövs om metoden för sammanräkning vid vägda röstetal.